

Ercüment Özkan

Entelektüel Bir Portre

Ercümen Özkan: Entelektüel Bir Portre

Kürşad Atalar

Editörler: Büşra Bulut & Lütü Sunar

Yayın No: 54

Fikir ve Hareket İncelemeleri Dizisi: 2

ISBN:

E-ISBN:

1. Basım, Ekim 2021

Yayın Yönetmeni: Yusuf Temizcan

Yayına Hazırlık: Mehmet Beydemir

Musahhih: Ayşe Rumeysa Yavaş, Ebru Ünver, Kübra Taşdemir

İç Tasarım: Zehra Elif Demirci

Kapak Tasarım: Harun Tan

© **İLEM Yayınları 2021**

Tüm yayın hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Baskı ve Cilt

Hazar Reklam Matbaacılık

Sertifika No.: 26482

İskitler / Ankara

Telefon: +90 312 278 50 77

ilem
YAYINLARI

Aziz Mahmut Hüdayi M. Halk C. Türbe Kapısı S. No:13 Üsküdar - İstanbul

Tel: 0216 310 43 18 Faks: 0216 310 43 18

www.ilemyayinlari.com - info@ilemyayinlari.com

İLEM Yayınları, İLEM (İlmi Etüdler Derneği) ve Nobel Akademik Yayıncılık ortak markasıdır.

Ercümend Özkan

Entelektüel Bir Portre

Kürşad Atalar

ilem
YAYINLARI

Fikir ve Hareket İncelemeleri Dizisi

Bu dizide 20. yüzyılda İslamcılık düşüncesi içinde etkili olmuş; dergiler, isimler, meseleler ile ilgili kısa inceleme kitaplarına yer verilmektedir. İslamcılık düşüncesinin birikimini ve kapsamını ortaya koymak maksadıyla yayımlanacak olan *Fikir ve Hareket İncelemeleri* dizisi, bu alanda sistematik olarak planlanmış ilk seri olma özelliği taşımaktadır. Bu çerçevede, meselelerin temel düzeyde anlaşılmasına katkı sağlaması hedeflenmektedir.

Yazar Hakkında

Kürşad Atalar

1965 yılında Ankara’da doğdu. 1984 yılında Meteoroloji Teknik Lisesi’nden, 1990’da ODTÜ Kamu Yönetimi Bölümünden mezun oldu. ODTÜ Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümünde 1994 yılında yüksek lisans, 2002 yılında doktorasını tamamladı. Master tezini “Siyaset Tanımları ve Türk Seçmeninin Zihnindeki Yansımaları”, doktora tezini ise “Türkiye’de Radikal İslamcılık” konularında yaptı. *Zaman* gazetesinde 1987 yılında çıkan ilk yazısından sonra, çeşitli dergilerde (*Girişim*, *Nida*, *İktibas*, *vb*) makaleleri ve çevirileri yayınlandı. Yazarın *Düşünce Devrim* (1996), *On Tez* (2006), *Düşüncenin Okullaşması* (2012), *Düşüncenin Siyaseti* (2012), *Keşke Bilselerdi* (2013), *Sembol Şahsiyetler* (2015), *Modernist Zihniyetin Kritiği* (2015) ve *Kök-Anlam Yöntemiyle Kur’an Tefsiri: Cin Suresi Örneği* (2019) adlı te’lif eserleri ve *Kur’an’ın Zihni İnşası* (Seyyid Abdüllatif), *Batı Düşüncesinde İslam* (Albert Hourani), *Modern Küresel Sistem* (Immanuel Wallerstein), *İslam’da Modern Eğilimler* (Hamilton A. R. Gibb), *Batı’nın Kaynakları* (Mark A. Kishlansky), *İslam, Bilim ve Kültürel İlişkiler* (Ziyaüddin Serdar) ve *Kur’an’da Tanrı ve İnsan* (Toshihiko İzutsu) adlı çeviri çalışmaları bulunmaktadır.

İçindekiler

Sunuş	ix
Önsöz	xi
Giriş	1
Bir Ömrün Hikayesi	9
Hizbuttahrir: İlk Deneyim	15
İslam Partisi: Yeni Bir Strateji mi?	19
İslami Parti: Tebliğ-Yönelimli Siyaset	21
İktibas Dergisi: Altıncı Evlat!	22
Düşüncesi ve Eserleri	31
Din ve Siyaset İlişkisi	34
İslam Devleti ve Cahiliyye	39
Laiklik ve Demokrasi	45
Seçim, Biat ve Toplumsal Sözleşme	52
Liderlik, İstişare ve Başkanlık Sistemi	57
Mülkiyet ve Ekonomik Düzen	61
Modernite-Gelenek Eleştirisi	70
Akıllılık, Akılcılık ve Hümanizm	71
Milliyetçilik	77

Gelenek Eleştirisi	78
Tasavvuf: Bir Ayrı Din	85
Yöntem	93
Düşünsel/Siyasal Hayata Etkisi ve Katkısı	105
Sonuç	125
Kronoloji	129
Kaynakça	135
Dizin	139

Sunuş

Fikir ve Hareket İncelemeleri dizisi ile Türkiye'deki düşünce birikimini yansıtan ve hemen hemen her alanda karşımıza çıkan temel isimler, dergiler, meseleler hakkında bir çerçeve ve özgün bir bakışın ortaya konulması amaçlanıyor. Dizide yer alan kitaplar Türkiye düşünce tarihinin farklı alanlarında merak edilen mevzuları ve isimleri kapsıyor. Bu çerçevede, dizide yer alan eserlerin meselelerin temel bir giriş düzeyinde anlaşılmasına katkı sağlaması hedefleniyor.

Bu seri, 2013 yılından beri İslamcı Dergiler Projesi (İDP) kapsamında sürdürülen çalışmaların bir ürünüdür. 1908'den günümüze kadar yayın yapmış dergilerin dijitalleştirilip kataloglanarak erişilebilir bir hale getirilmesi bu sahaya dönük çalışmaların da genişlemesine yol açtı. Bu vesileyle, tekrar Türkiye'nin yakın tarihinde tartışmaya açılması gereken farklı fikir ve meseleler de açığa çıktı. Son yıllarda İDP'nin ortaya çıkardığı kaynak üzerinden yeni birçok çalışma yapıldı ve yapılmaya devam ediyor.

Bu dizide Türkiye düşünce tarihi içerisinde etkili olmuş ve iz bırakmış fikir ve hareketler detaylı ve derinlikli bir şekilde inceleniyor. Zamanla genişleyecek bu dizi meselelerin etraflıca ve farklı bir gözle yeniden okunmasını sağlayacak. Dizide fikirlerin bir hareket içerisinde olduğu dikkate alınarak her bir fikri ve ismi meydana çıkaran arka plana ve harekete özel bir önem verildi. Dizide yer alan eserlerde konuların farklı boyutları, bilinmeyen yanları ve çeşitli tezahürleri özel olarak inceleniyor. Her bir kitap ele alınan meselenin düşünce tarihi içerisindeki konumuna ve katkısına özel olarak ışık tutuyor.

Bu dizide yer alan kitaplar ilgili konu kapsamında güncel çalışmaları olan isimler tarafından yazıldı. İçerik ve biçim bağlamında bir standart dahilinde hazırlanan kitapların her biri ele aldığı konuyu derinlemesine inceliyor. İncelemenin derinliğine ek olarak bu dizide yer alan eserlerin okunurluğuna da özel önem verildi. Bu doğrultuda eserlerin hem çok uzun olmaması hem de kolay takip edilebilir olması gözetildi. Bunu sağlamak üzere kitaplar arası geçişlilikler ve bağlantılar titiz bir şekilde takip edildi. Ayrıca eserlere gerektiğinde arşiv malzemeleri, görseller ve birincil kaynaklardan alıntılar da ilave edilerek içeriğin daha da zenginleşmesi sağlandı.

Bugüne kadar hiç çalışılmamış konular kadar çokça konuşulan fakat derinlemesine çalışılmamış birçok mesele bu dizide müstakil olarak ele alınıyor. *Fikir ve Hareket İncelemeleri* dizisi Türkiye'deki düşünce hayatı, siyasal hareketler ve toplumsal değişimler üzerine çalışanlar ve bu alana ilgi duyan herkes için temel bilgi kaynağı olma niteliği taşıyarak okuyucuların istifadesine sunuluyor.

Önsöz

Türkiye'deki İslamcılık akımının önemli bir figürü olan Ercümen Özkan hakkında vefatından sonra birçok çalışma yapılmış, makale, tez ve kitaplar yazılmıştır. Onu ve düşüncelerini farklı açılardan değerlendiren bu çalışmalarda genel tanıtım açısından yararlı malumatlar olmakla birlikte, "analitik" değerlendirmeler çok fazla yoktur. Oysa doğru bir Özkan portresi çizebilmek için asıl yapılması gereken budur. Bu çalışmada, bu yönde bir çaba gösterilmekte ve Özkan'ın hayat mücadelesi ve düşünceleri belirli kriterler ölçeğinde değerlendirilmeye çalışılmaktadır.

Bendeniz elinizdeki çalışmadan önce Özkan'la ilgili çeşitli yazılar yazdım ve bazı değerlendirmelerde bulundum. Türkiye'deki İslamcılık akımını değerlendirdiğim doktora tezimde onu "militan İslamcılığın" karşısında "merhaleci" İslamcılığın örneği olarak ele aldım. Bu, özellikle, değişim stratejisi açısından yapılmış bir tahlil çabasıydı. Konuyla ilgili olarak akademik bir yayın organı olan *Turkish Studies*'de

benzer içerikli bir makale yayınladım. *Sembol Şahsiyetler* adlı kitabımda ise, Çağdaş Müslüman Düşünce'nin 12 sembol şahsiyeti arasında onun mücadelesini ve düşünsel mirasını İslami Hareket'teki yeri ve önemi açısından ele aldım. Bu kitapta ise, Özkan'ın özellikle düşünsel mirasını eşsüremlı bir yaklaşımla tahlil edip artsüremlı bir yaklaşımla değerlendirmeye çalıştım. Yazılan diğer eserler arasında, elinizdeki kitabın bu yönünün ayırt edici olduğunu düşünüyorum. Umarım kitap, bu vasfıyla kendisinden umulan amaca ulaşır.

Peki, bu kitapta çekmeye çalıştığım Özkan fotoğrafının yüksek çözünürlüklü olduğunu söyleyebiliyor muyum? Belki benzerleri arasında bir farkı olabilir, ama en iyisi olduğunu iddia edemem. Çünkü kapsam nedeniyle, gerek hayat hikayesini kısaca anlattığım bölümde gerekse düşüncelerini aktarmaya çalıştığım kısımda birçok materyali ister istemez dışarıda bıraktım. Bu kitapta, belki “özetin özeti” denilebilecek bir muhteva bulunuyor. Okur, kitabı okuduğunda hem Özkan'ın hayat hikayesini ana başlıklarıyla bulabiliyor, hem de düşünce yapısını temel özellikleri itibarıyla tanıma şansını yakalıyor. Kitabın bir diğer özelliği de, Özkan'ın mücadelesi ve düşünsel mirasına dair bir değerlendirme içermiş olmasıdır. Burada da diğer çalışmalarda olmadığını düşündüğüm bir şey yaparak, Özkan'ı ve düşüncelerini tarihsel bir konumlandırma üzerinden değerlendirmeye çalıştım. Tabiatıyla bu bölüm öznel değerlendirmeler içeriyor, ama okuyucu, bunların dayandığı gerekçeleri kitapta bulacağı için, eleştirel bakış yoluyla öznelliğin doğurabileceği hatalardan kendini uzak tutabilir.

Bu vesileyle kitabın amacına ulaşmasını umuyor, başta Lütü Sunar, Büşra Bulut ve İlem Yayınları olmak üzere kitabın yayınlanmasında emeği geçen herkese teşekkürü bir borç biliyorum.

Çaba bizden, başarı Allah'tandır.

Kürşad Atalar
04.12.2020